

**DARS JARAYONIDA INNOVATSION, INTERAKTIV VA NOAN'ANAVIY
METODLARDAN FOYDALANISH**

Muxiddinova Yulduz Rustam qizi

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

Ellikqala pedagogika fakulteti Boshlang'ich ta'lim

yo'nalishi 3- bosqich talabasi

Annotation: Ushbu maqolada dars jarayonida innovatsion, interaktiv va noan'anaviy metodlardan foydalanishning ahamiyati, ularning o'quvchi faolligini oshirish va ta'lim sifatini yaxshilashdagi o'rni yoritilgan. An'anaviy yondashuvdan farqli ravishda, zamonaviy metodlar o'quvchilarda mustaqil fikrlash, tanqidiy yondashuv va ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Maqolada amaliy tavsiyalar, o'qituvchilar uchun samarali metodik yondashuvlar hamda turli dars turlari uchun mos interaktiv faoliyat shakllari keltirilgan.

Kalit so'zlar: innovatsion metod, interaktiv yondashuv, noan'anaviy usul, dars samaradorligi, ta'lim sifati, pedagogik faoliyat, o'quvchi faolligi.

Аннотация: В статье рассматривается значение применения инновационных, интерактивных и нетрадиционных методов в учебном процессе, а также их роль в повышении активности учащихся и улучшении качества образования. В отличие от традиционного подхода, современные методы способствуют развитию у учеников самостоятельного мышления, критического подхода и творческих способностей. Приведены практические рекомендации и формы интерактивной деятельности, подходящие для различных типов уроков.

Ключевые слова: инновационные методы, интерактивный подход, нетрадиционные методы, эффективность урока, качество образования, педагогическая деятельность, активность учащихся.

Abstract: *This article discusses the importance of using innovative, interactive, and non-traditional methods in the teaching process and their role in enhancing student engagement and improving educational quality. Unlike traditional approaches, modern methods foster independent thinking, critical analysis, and creativity among students. The article includes practical suggestions, effective methodological strategies, and forms of interactive activities suitable for various types of lessons.*

Keywords: *innovative methods, interactive approach, non-traditional techniques, lesson effectiveness, education quality, pedagogical practice, student engagement.*

KIRISH

Bugungi ta'lim islohotlari zamonaviy yondashuvlar, texnologiyalar va interaktiv metodlarni dars jarayoniga joriy etishni taqozo etmoqda. Bu, ayniqsa, boshlang'ich ta'lim tizimida o'quvchilarning nutqiy faolligini oshirish, savodxonligini mustahkamlash va fikrlash salohiyatini kengaytirish uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Tinish belgilarini o'rgatish jarayonida innovatsion, interaktiv hamda noan'anaviy yondashuvlardan foydalanish orqali o'quvchilar til me'yorlariga ongli ravishda rioya qilishni o'zlashtiradilar.

Innovatsion metodlar va ularning afzalliklari.

Innovatsion metodlar – bu ta'limga yangi yondashuvlarni kiritish, mavjud bilimlarni zamonaviy vositalar yordamida shakllantirish va mustahkamlash imkonini beruvchi usullardir. Ular quyidagi afzalliklarga ega:

- O'quvchi markazida bo'lgan ta'limni tashkil etadi;
- Tafakkur jarayonlarini faollashtiradi;
- Axborot texnologiyalarini darsga samarali joriy etadi;
- Mustaqil ishlash, tahlil qilish, xulosa chiqarish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Tinish belgilarini o'rgatishda innovatsion metodlar sifatida quyidagilarni alohida ta'kidlash mumkin:

- Raqamli platformalar orqali topshiriqlar berish: Quizlet, Kahoot, Wordwall kabi ilovalarda belgilarni to'g'ri tanlash, taqqoslash, juftliklarni topish kabi topshiriqlar tashkil etiladi.

- Multimedia vositalaridan foydalanish: video darslar, audio matnlar orqali intonatsiya va tinish belgilarining nutqdagi ifodasi o'rgatiladi.

- Virtual doska (Miro, Jamboard): sinf o'quvchilari bir vaqtning o'zida belgilarni joylashtirish yoki tahlil qilish ishini masofaviy ravishda ham bajarishi mumkin.

Interaktiv metodlar – o'quvchining faol ishtirokini ta'minlash vositasi.

Interaktiv metodlar dars jarayonini bir tomonlama bilim berish emas, balki o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida o'zaro muloqot, fikr almashinuvi, muhokama va hamkorlik orqali amalga oshiriladigan faol jarayonga aylantiradi. Bunda quyidagilar keng qo'llaniladi:

“Tinish belgilar poygasi”:

O'quvchilar ikki guruhga bo'linib, o'qituvchi aytgan gapdagi belgilarni to'g'ri joylashtiradi. Har bir to'g'ri javob uchun ball beriladi. Natijada, dars raqobatga asoslangan o'yin tarzida o'tadi.

“Gapni tugat” mashqi:

O'qituvchi belgisi yo'q gaplarni o'qiydi, o'quvchilar esa belgini to'g'ri tanlab gapni grammatik jihatdan to'g'ri tugatadi. Bu metod grammatik tuzilmani tushunishga yordam beradi.

“Tinish belgilar labirinti”:

O'quvchilarga belgilar chalkash tarzda joylashtirilgan matnlar beriladi. Ular to'g'ri yo'lni topib, kerakli belgilarni joylashtirishi kerak. Bu o'yin shaklidagi metod o'quvchini qiziqtiradi va e'tiborini oshiradi.

“Fikrlar galereyasi”:

Har bir o'quvchi tinish belgilar haqidagi bilimni tasvirlaydi (matn, rasm, sxema shaklida), sinf bo'ylab galereya tashkil etiladi. O'quvchilar boshqalarning ishini ko'rib, savollar beradi, muhokama qiladi.

Noan'anaviy metodlar – darsda ijodiylik va erkinlikni ta'minlovchi vosita.

Noan'anaviy metodlar – bu odatdagi dars shakllaridan chetlashgan, o'quvchilarni erkin, mustaqil, ijodiy fikrlashga undaydigan metodlardir. Tinish belgilarini o'rgatishda quyidagi noan'anaviy yondashuvlar samarali bo'ladi:

“Rolli o‘yinlar”:

O‘quvchilar tinish belgilarining obrazida chiqish qiladi. Har bir belgi o‘z vazifasini ifodalaydi va boshqa belgilar bilan “munozara” qiladi. Masalan, “Men eng muhimman, chunki...” tarzida bahs uyushtiriladi.

“Tinish belgilar sarguzashti”:

O‘qituvchi belgilar haqidagi sarguzashtli matn o‘qiydi, unda belgilar “yo‘qolgan” bo‘ladi. o‘quvchilar belgilarni topish va o‘rniga joylashtirish orqali matnni to‘g‘rilashadi. Bu mashq e‘tibor, mantiqiy fikrlash va grammatika bilimlarini rivojlantiradi.

“Jonli grammatika”:

Belgilarni harakat bilan ifodalash – nuqta qo‘yilganda to‘xtash, vergulda yengil tanaffus qilish, so‘roq belgida ohangni ko‘tarish. Jismoniy harakat orqali tinish belgilarini eslab qolish osonlashadi.

“Yozuvchi bo‘laman!”:

O‘quvchilarga berilgan mavzu asosida qisqa hikoya yozdiriladi. Asosiy shart – tinish belgilarni to‘g‘ri qo‘yish. Yaxshi ishlangan ishlar sinfda o‘qiladi, tahlil qilinadi va rag‘batlantiriladi.

“Tinish belgilar sud zalida”:

O‘quvchilar belgilar rovida chiqish qilib, nima uchun ularning qo‘llanishi muhimligini “himoya qiladi”, boshqalar esa “savollar berib”, “hakamlar hay’ati” sifatida baho beradi.

“Tinish belgilar bilan intervyu”:

Har bir belgiga o‘quvchi jurnalist bo‘lib savol beradi: “Siz qayerda ishlaysiz?”, “Sizsiz matn qanday bo‘lardi?”, “Eng ko‘p qayerda uchraysiz?” va h.k. Bunday metod orqali o‘quvchilar belgilarni obrazli tushunadi.

“Badiiy diktant”:

O‘qituvchi obrazli, emotsional matnni ifodali o‘qib beradi, o‘quvchilar esa undagi belgilarni to‘g‘ri aniqlash va qo‘llash orqali o‘z fikrlashini grammatik normaga moslashtiradi.

“Tinish belgilar teatri”:

O'quvchilar belgilar asosida sahna ko'rinishlari, parodiya yoki dramatik sahnalarni tayyorlaydi. Bu usul darsni esda qolarli, qiziqarli va ta'sirchan qiladi.

Darslarda zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish.

Bugungi kunda AKT (axborot-kommunikatsiya texnologiyalari) vositalari yordamida o'rgatish eng samarali yondashuvlardan biri hisoblanadi. Tinish belgilarini o'rgatishda quyidagicha texnologiyalar joriy etilishi mumkin:

- Smart doska orqali interaktiv topshiriqlar bajarish;
- QR kodli topshiriqlar – belgilarni aniqlash bo'yicha mini-testlar;
- Simulyatsiya va animatsiyalar – tinish belgilarining ifodasi bo'yicha turli vaziyatlar;
- Onlayn platformalarda ko'p variantli mashqlar – ta'limiy o'yinlar orqali qayta-qayta mustahkamlash.

Innovatsion, interaktiv va noan'anaviy metodlar boshlang'ich ta'limda tinish belgilarini o'rgatishda muhim pedagogik vosita sifatida xizmat qiladi. Ushbu metodlar orqali o'quvchilar darsga faol jalb etiladi, ular bilimni nafaqat yodlab, balki amalda tatbiq eta boshlaydi. Shuningdek, bunday yondashuvlar orqali o'quvchilarda mustaqil fikrlash, savodxonlik, muloqot madaniyati, ijodkorlik kabi kompetensiyalar shakllanadi. O'qituvchi esa darsni shunchaki o'rgatuvchi emas, balki ijodiy tashkilotchiga aylanadi. Buning natijasida ta'lim jarayoni yuqori sifatga ega bo'lib, o'quvchilar uchun yanada qiziqarli va samarali bo'ladi.

XULOSA

Zamonaviy ta'lim jarayonida innovatsion, interaktiv va noan'anaviy metodlardan foydalanish — dars samaradorligini oshirish va o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini yuqori pog'onaga ko'tarishda muhim omillardan biridir. Ushbu uslublar o'quvchilarda faollik, mustaqillik, tanqidiy fikrlash va ijodiy yondashuvni rivojlantirib, ularni dars jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi. Maqolada keltirilgan metodik tavsiyalarni amaliyotda qo'llash orqali o'qituvchilar darsni yanada qiziqarli, samarali va natijador tashkil eta oladilar. Shunday qilib, innovatsion yondashuvlar ta'lim jarayonining uzviy qismiga aylanishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sultonov, B. (2020). "Tinish belgilarini o'qitishning amaliyotga oid muammolari". Samarqand: Samarqand universiteti.
2. Abdulazizov, A. (2018). "Ona tili va nutqni rivojlantirish metodikasi". Toshkent: o'qituvchi.
3. Mahmudova, F. (2021). "O'quvchilarda tinish belgilari bo'yicha bilimlarni shakllantirish". Buxoro: Buxoro universiteti.
4. Sharipov, R. (2016). "Ona tili darslarida o'qish savodxonligi va grammatika". Toshkent: O'qituvchi.
5. g'afurova, R. (2019). "Ona tili va savodxonlikka doir metodik ishlanmalar". Toshkent: O'zbekiston davlat pedagogika universiteti.